

תנועת הקיבוץ הדתי

כ"א כסלו, תשע"ב, 17.12.2011

גיליון מס' 288

פרשת וישב

אחריות אמת ומלוכה

מאת יצחק ליקסנברג, קיבוץ מירב

בין מעשה מכירתו של יוסף ובין סיפור קורותיו בבית פוטיפר, עושה התורה הפסקה ע"מ לספר לנו את מעשה יהודה ותמר. המעשה שלכאורה כלל אינו קשור לרצף העלילתי מסתבר כחיוני בהבנת הפרשה כולה.

חז"ל בבראשית רבה (פה,א) אומרים: "שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק ליקח לו אשה, והקב"ה היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח". נראה שיעקב ובניו נמצאים בתהליך של נפילה ומשבר, אך מתחת לפני השטח הדברים מובילים לכיוון של צמיחה וגאולה.

תמר לא זוכה לפרי בטן מבניו של יהודה ומחליטה לעשות מעשה. המדרש מספר שכשהרתה "היתה מטפחת על כריסה ואומרת: מלכים אני מעוברת, גואלים אני מעוברת". מכאן שהכירה וידעה את חשיבות ההריון שברחמה לא רק לה עצמה, אלא לאנושות כולה. בעוד עשרה דורות יולד ממנה דוד מלך ישראל הנצחי.

המדרש מייחס את תמר כבתו של שם בן נח ולכן יהודה, שלא יודע שתמר מעוברת ממנו, דן אותה למוות בשריפה כדין בת כהן שמזנה. הרבה מונח על כף המאזנים. לא רק ההריון שתמר כל כך ציפתה לו וסיכנה הרבה למענו, אלא גאולתו העתידית של העולם כולו שצריכה לצאת מזרעה.

תמר נוהגת בגבורה ובאחריות רבה: "לא רצתה להלבין פניו ולומר ממך אני מעוברת, אלא לאיש אשר אלה לו, אמרה אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו ישרפוני, ואל אלבין פניו. מכאן אמרו נוח לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים" (רש"י לח,כה). תמר מוכנה לאבד את חייה ואפילו את תכלית הטוב העולמי ובלבד שלא תבייש את יהודה, מכיוון שהיה ברור לה שגאולה וטוב לא יכולים לצמוח מתוך מעשה שלילי של הלבנת פנים.

מעשה דומה כבר ראינו אצל רחל שויתרה על נישואיה ליעקב ומסרה ללאה את הסימנים ובלבד שלא תתבייש. רחל לא ידעה שיעקב המרומה ע"י לבן יסכים לעבוד עבורה שבע שנים נוספות, ובעצם בנתנית הסימנים ללאה ויתרה על סיכוי להתחתן עם יעקב, וויתרה בעצם על כל עולמה הרוחני לצדו של יעקב.

כשיהודה מבין את טעותו מחד ואת גדולתה של תמר מאידך, עומדות בפניו שתי דרכים. האחת - הכרה באחריותו, והשנייה - התכחשות לתמר והוצאתה להורג. אם היה בוחר בדרך השנייה, היה ודאי חוסך לעצמו אי נעימות, אך היה מאבד את כל עולמו ויורד מגדולתו. יהודה בוחר בדרך של אמת, בדרך של תשובה, ומודה: "צדקה ממני".

אדם וחיה לא קיבלו אחריות למעשיהם. האדם מאשים את "האשה אשר נתתה עמדי, היא נתנה לי מן העץ ואכל", והאשה מאשימה את "הנחש השיאני ואכל" (בראשית ג, יב-ג). עצם התכחשותם לאחריותם האישית היא חלק בלתי נפרד מהחטא.

כשהתורה מדברת על קרבן חטאת של נשיא היא נוקטת בלשון ייחודית: "אשר נשיא יחטא" (ויקרא ד, כב). מסביר רש"י - "לשון אשרי, אשרי הדור שהנשיא שלו נותן לב להביא כפרה על שגגתו, קל וחומר שמתחרט על זדונותיו". אנו מצפים שמנהיג בישראל לא יסתיר ויכחיש את חטאו ויהיה מספיק ישר וגדל-רוח להתחרט על מעשיו ולהביא קרבן. ההכרה בחטא היא שלב ראשון בדרך התשובה, ושחרור מאווה ואגו הם תנאי הכרחי למלך בישראל.

יהודה דבק במידת האמת שמאפיינת את יעקב אביו, ושחז"ל אומרים עליה שהיא חותמו של הקב"ה. יהודה לא מתבייש להודות לתמר, ובהמשך גם מגלה מסירות ואחריות על בנימין, ובזה מכפר על מכירת יוסף. יהודה ותמר מוכיחים שהם ראויים להעמיד את מלכות ישראל מזרעם.

התורה עוצרת באמצע סיפורו של יוסף ומספרת על הגאולה הנרקמת מתוך המשבר, וכדברי המדרש "קודם שלא נולד משעבד הראשון נולד גואל האחרון". אכן, בעוד עשרה דורות יקים דוד המלך עולה של תשובה (מועד קטן, טז ע"ב) כשיאמר "חטאתי לה". דוד שמגלה אחריות למעשיו זוכה למלכות נצח וזוכה להביא גאולה לעולם.

יצחק ליקסנברג, חבר קיבוץ מירב, נשוי לרחל ואב לשבעה.
מחנך ומורה בבית ספר שק"ד בשדה אליהו.

אפשר לקבל את דף פרשת השבוע של הקיבוץ הדתי בדואר אלקטרוני או לראות אותו באינטרנט באתר של תנועת הקיבוץ הדתי בכתובת: www.kdati.org.il/parashat/hashavua.htm

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il ולרשום subscribe בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב unsubscribe בשורת הנושא.

תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il

אתר האינטרנט של הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il